

Oktatáspolitikai ajánlások a gyakorlati rendszer megújításához

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az alábbi javaslatok a jelenlegi, hazai képzési gyakorlatra reagálnak, ugyanakkor mind az osztott, mind az osztatlan képzés esetében átgondolásra érdemesek, vagyis rendszer szintű problémákra utalnak. A javaslatok fókuszában a gyakorlatok rendszere áll, ugyanakkor mindezen tényezők visszahatnak a képzés egészére.

Az alábbiakban először az országos egyeztetés alapján meghatározott javaslatokat foglalmazzuk meg. A javaslatokat szükség esetén rövid értelmezéssel láttuk el. Ezt követően javaslatot teszünk a gyakorlati rendszer átalakításnak szempontjaira.

Strukturális javaslatok

1. *Az iskolai gyakorlatok szabályozása a jelenlegi magyarországi pedagógusképzésben az elméleti tárgyakat követő gyakorlat irányába befolyásolja a képzést. Javasoljuk a **gyakorlatok szabályozási kereteinek átalakítását** úgy, hogy az a **képzés teljes spektrumában lehetővé tegye a különböző gyakorlati formák megjelenését tekintettel a pályorientációs szempontokra.***

Háttér: A fent leírt tanulásra irányuló kutatások eredményei alapján meghatározó a felsőoktatási- és szűkebben a tanárképzési képzési programokban a tanulásközpontú programfejlesztés irányába történő elmozdulása (Conway és mtsai., 2009; Kopp, 2013). Ennek hatására az elméleti és gyakorlati tárgyak viszonyában meghatározó az egyes képzési egységek közti kapcsolat tudatos tervezésének fontossága, az elméleti és gyakorlati tárgyak közti összekapcsolódás kiépítése, a gyakorlat képzés egészére való kiterjesztése, mely a hatékony tanulás alapvető feltétele¹.

A képzések eredményességét vizsgáló kutatások is rámutattak, hogy a képzés eredményességét meghatározóan befolyásolja (Darling-Hammond, 2006) többek közt a **széleskörű és támogatott gyakorlatok rendszere**, melyek együtt járnak olyan kurzusokkal, amelyek segítenek az elmélet és gyakorlat összekapcsolásában.

Az osztatlan képzés esetén a fent leírtak értelmében pozitívumnak látjuk a képzés végén megjelenő gyakorlatot és az azt támogató módszertani, valamint pedagógiai - pszichológiai órákat, de ezek csupán a képzés záró szakaszára fókuszálnak.

2. *Ehhez kapcsolódóan javasoljuk a képzés elején a **pályorientációt segítő gyakorlatok szabályozási kereteinek megteremtését**, ezzel elősegítve a gyakorlatok rendszerré formálódását.*

Háttér: A gyakorlatok tervezését alapvetően befolyásolja az a felismerés, hogy azok **eredeti funkciója** (tapasztalatszerzés biztosítása, képességek fejlesztése, értékelés) **kibővül és szélesedik.**

Vizsgálati adatok szerint a hallgatók a gyakorlat szerepét jelentősen felértékelik (Weyland és Wittmann, 2010), ennek részben oka, hogy ezek intenzív, gyakran konfliktusos, bizonytalanságot szülő helyzetek a pályaszocializáció során. Épp ezért a gyakorlatokhoz kapcsolódó élmények, tapasztalatok meghatározóak a későbbi szakmai identitás szempontjából (pl.: Morrison, 2013). A gyakorlatok mindezek alapján akkor jól tervezettek, akkor támogatják a pályafejlődést, ha már a képzés elején orientálnak, lehetőséget teremtve a képzés egészén a tudatos tanulásra az első gyakorlati élmények feldolgozásra, átértékelésére.

Mivel a hazai tanárképzési rendszerben csak a képzés végéhez kötődik gyakorlat, így elveszíti a pályaszocializáció szempontjából igen lényeges bevezető időszakot. Ezzel szemben a képzés végén túlzottan hosszú időt tölt a jelölt - egy a képzéshez kötődően, két év a

¹ Pl. Korhagen Realisztikus Tanulás Modell: a modell a „tapasztalat – reflexió és elmélet – kipróbálás” rendszerébe szervezi a teljes képzést. (Korhagen, 2010); Three Amigos Modell: clinical work típusú gyakorlatra épülő, hátrányos helyzetű diákokkal oktatására felkészítő kísérleti projekt (Smith, Cuthrell, Strapleton, Covington, & Brinkley, 2013)

munkahelyén - gyakornoki státuszban tölt. Érdemes tehát megfontolni az arányok megváltoztatását.

3. A *pályalkalmassági vizsgálat* jelenlegi rendszere *helyett a pályorientációt segítő gyakorlat* tölthetné be mind a pályamegismerést, mind a visszajelzés folyamatát.

Háttér: A képzés elején a pályamegismerés segíthetné a hallgatók megalapozott döntését a tekintetben, hogy döntést hozzanak arról, elvégezzék-e a tanárszakot, vagy milyen kompetenciák fejlesztését állítsák a képzés középpontjába. Továbbá a képzőknek lehetőséget kínálna összetettebb és megalpозottabb visszajelzés adására a képzés kezdő időszakában.

A tanulási eredmények szerepére vonatkozó javaslatok

4. A sztenderdek esetében javasoljuk országos egyeztetést követően a *képzés szintjeire lebontott tanulási eredmények* meghatározását.

Háttér: A jelenlegi érvényben levő KKK a képzés végére nézve határoz meg kimentti követelményeket, nem jelennek meg sztenderdek képzési szakaszokra lebontva. Ez jelentősen megnehezíti az egyes képzési elemek, így a gyakorlatok, valamint a konkrét tevékenységek, értékelés összehangolását. Ennek hiánya jelenleg leginkább az összefüggő egyéni gyakorlatra bocsátás kapcsán számottevő.

A szereplőkre vonatkozó szabályozási és finanszírozási javaslatok

5. *Javasoljuk az összefüggő egyéni szakmai gyakorlat* esetében („gyakorlati tapasztalatokra épülő, gyakorlatvezető mentor és felsőoktatási tanárképző szakember folyamatos irányítása mellett köznevelési intézményben, felnőttképzést folytató intézményben végzett gyakorlat”)² a *támogató tevékenységek* részletes szabályozásának és *finanszírozásának* kidolgozását.

Háttér: A hallgatók támogatása a tanárképzés esetén több szereplő közös, összehangolt munkájára épül. A jelenlegi működési mechanizmusban nem tisztázott az egyes szereplők feladatköre, s a feladat elvégzésnek finanszírozása sem.

6. *Javasolt a gyakorlatok során a felsőoktatási intézmény oktatója* (szupervizor, tutor) feladatkörének meghatározása és az ehhez szükséges speciális finanszírozási keretek biztosítása.

Háttér: Jelen szabályozási keretek közt nem biztosított a felsőoktatási törvényben jelenleg meghatározott konzultáció, mentori tevékenység (Ftv 14.26§) finanszírozása (vagy más megoldás esetén: órakedvezmény) törvényi kereteinek megteremtése a pedagógusjelölt hallgatók hatékonyabb támogatásának érdekében.

7. *Javasoljuk az egyéni szakmai gyakorlat és a gyakornoki státusz viszonyának tisztázását, a két szakasz feladatainak és fejlesztési lehetőségeinek az életpálya és a hallgatói/tanári szakmai fejlődés eredményessége szempontjából történő újragondolását a vonatkozó nemzetközi tapasztalatok és a hazai problémák fényében.*

Háttér: Jelenleg nem rajzolódik ki pontosan, hogy funkcióját tekintve miképp válik el a képzés végén 1 éves időtartamú, majd a pályakezdés esetén 2 éves gyakornoki szakasz. A képzés ilyen hosszúsága nem indokolt a szakirodalmi vizsgálatok alapján sem (6+2 év). Ugyanakkor

² 2. melléklet a 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelethez 2.2.

hangsúlyozzuk, hogy a képzéshez kötött szakmai gyakorlat fontos része a képzésnek, a gyakorni idővel az nem azonosítható.

Szemponatok egy új gyakorlati struktúra kialakításához

Az osztatlan képzés előnye (a képzés időtartamából következően) a párhuzamosan zajló képzés megvalósításának lehetősége, mely biztosíthatja a gyakorlatok; valamint a szakmódszertani, a mesterségbeli tudás és a gyakorlatok tudatos egymásra építését, az egyes gyakorlatok funkciójának koherensebb meghatározását, elválasztását.

Ugyanakkor a jelenlegi hazai szabályozás szétválasztja a pedagógiai - pszichológia felkészülést és a gyakorlatokat. Valamint a gyakorlatok képzés végi hangsúlyával elveszíti a felkészülés valódi támogatásának lehetőségét³.

A nemzetközi és hazai tapasztalatok alapján - gazdasági szempontokat is mérlegelve - a jelenlegi képzési rendszerben adott kredit keret újrendezésével egy hatékonyabb, a felkészülést jobban támogató képzési struktúra alakítható ki. Jelen dokumentum azonban nem alkalmas egy, a gyakorlatokra vonatkozó teljes javaslat leírására, mert:

- a gyakorlatok rendszere az eddig elmondottak értelmében *csak a képzési program egészében értelmezhető,*
- szükséges lenne a *tanulás e dokumentumban is leírt értelmezése alapján* a felsőoktatási szabályozók korszerűsítése (pl. támogatott elem legyen a korszerű képzési formák, projekt, epocha, workshop, tréning, tutori rendszer, blokkosított órarend, stb.).

Mindezekkel együtt azonban leírhatóak azok a szempontok, amelyek a gyakorlatok rendszerének megújítást célzó fejlesztők számára érvényesek lehetnek:

- A gyakorlatok a képzés egészébe illeszkedve épüljenek a képzésbe, a képzés egészéhez kapcsolódjanak.
- A képzés különböző szakaszaihoz, különösen a nagyobb gyakorlati egységekhez kapcsolódjon tanulási eredményekben megfogalmazott kimenet, sztenderd.
- A gyakorlati rendszer kialakítása során több, a pályaszocializáció szempontjából jól azonosítható funkciójú gyakorlat épüljön egymásra, pl:
  - *Pályaorientációs gyakorlat* a képzés korai szakaszában (pl: 3., vagy 4. félévben). E gyakorlat funkciói közé tartozhat:
    - szembesülés az iskola, társadalom kérdéseivel, problémáival,
    - saját pedagógiai tapasztalataik elemzése, reflektálása
    - korosztályok sajátosságainak megismerése
    - elsődleges megfigyelések tanári szerepből - nézőpont váltás
  - A *tanítási gyakorlat*, a mesterség kipróbálásnak első állomásaként, jobban fókuszál a tanulók, tanulócsoporthoz tényekre alapozott megismerésére, a tanulók egyéni és csoportos szükségleteinek felismerése, a diákjaik tanulásának támogatására.
  - A képzés végén megjelenő gyakorlat egyik fő funkciója, célja lehet, hogy a jelöltek pedagógus- és más szakmai közösségek tagjaivá váljanak.
- A gyakorlatok különböző pontjain megfontolásra érdemes, hogy azok modulárisan építkezzenek a féléven belül, így erősíthető a különböző képzési elemek egysége a szervezhetőség mellett.
- Szükséges pontosan meghatározni a gyakorlat támogatásban részt vevő szereplők pontos feladatkörét, szerepét, s kompetenciát.

³ Gyakorlati kreditek: 40 kredit összefüggő gyakorlat (4.3.5.) + 4 kredit tanítási gyakorlat (4.3.3.) + legfeljebb 2 kredit közösségi pedagógiai gyakorlat (4.3.4.), az ehhez kötődő támogató keretek (28 kredit):

- 2 kredit (28 pedagógiai - pszichológia kreditből utolsó két félévre) (4.3.1)
- 16 kredit szakmódszertan (4.3.2.)
- 8 kredit (összefüggő gyakorlathoz kapcsolódó feladatok) (4.3.5.)
- 2 kredit portfólió (4.3.6.)